НАРОДНА СКУПШТИНА

L РЕДОВНИ САСТАНАК	17. ДЕЦЕМБРА 1910. ГОДИНЕ	III РЕДОВАН САЗИВ ПЕРИОДЕ 1908—1911. ГОД.

L РЕДОВНИ САСТАНАК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ПРЕДСЕДАВАО ПРЕДСЕДНИК:
Андра Николић

СЕКРЕТАР:
Радомир Филиповић

Присутни су били Г. Г. Министри: Министар Председник, Министар Народне Привреде и Заступник Мин. Просвете и Министар Правде.

Почетак у $9^1/_4$ часова пре подне.

Председник, **Андра Николић**. — Отварам 50. редован састанак.

Изволите чути протокол садашњег.

Секретар, **Благоје Илић** прочита протокол 49. редовног састанка.

Председник, **Андра Николић**. — Има ли примедаба на прочитани протокол? — (Нема).

Објављујем да је протокол примљен.

Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар, **Рад. Филиповић** прочита молбе и жалбе, које гласе:

Бр. 3573. — *Милутин Н. Петровић*, тежак из Тробосиља, жали се противу државног шумара у планини Церу, Никете Брковића.

Бр. 3574. — *Ђорђе Цвијара и другови*, ужари, у име свих ужара из Врање, моле да се дозволи употреба половине топле воде у Врањској Бањи коњиарима у Врањској Бањи.

Бр. 3575. — *Милан Јов. Павловић*, механ. из Ваљева, моли да Народна Скупштина подејствује код Г. Министра Финансија, те да му се исплате његове акције, утајене од стране Васе Протића, бив. полицијског писара.

Бр. 3576. — *Суд општине влаолске*, моли да се цркви влаолској уступи у својину извесно земљиште.

Бр. 3577. — *Тодор Стојановић*, пиљар из Ниша, жали се на нишки Првостепени Суд.

Бр. 3578. — *Синан Дудић*, џамбас из Крупња, срез рађевски, окр. подрински, моли да му се исплати угинули коњ.

Бр. 3579. — *Урош М. Томић*, председник општине ратарске, окр. смедеревског, моли да се донесу измене у закону о општинама.

Председник, **Андра Николић**. — Упутиће се одбору.

Господо, господин саветник чека.

Ми имамо да извршимо једну заклетву.

Наређујем да се сад изврши заклетва.

(За овим је народни посланик за варош Врање г. Никола Пашић, Председник Министарског Савета, под чинодејствовањем г. проте Марка Петровића, положио Уставом прописану заклетву на посланичку дужност).

После заклетве.

Председник, **Андра Николић**. — Изволите чути један Владин предлог.

Секретар, **Рад. Филиповић** прочита Указ, који гласи:

МИ

ПЕТАР I

по милости Божјој и вољи народној

Краљ Србије

На предлог Нашег Министра Грађевина, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решили смо и решавамо:

„Овлашћује се Министар Грађевина, да Народној Скупштини, сазваној у редован сазив за 1910. годину, може поднети на решавање предлог закона о измени у закону о $4^1/_2$% зајму од 150,000.000 динара".

Наш Министар Грађевина нека изврши овај Указ.

14. децембра 1910. год.
у Београду.

ПЕТАР с. р.

Министар Грађевина,
В. Н. Вуловић с. р.

Затим прочита спроводно писмо, предлог закона и мишљење Државног Савета, који гласе:

Министарство Грађевина
Дирекција
Српских Државних Железница
ДБр. 47253.
15. децембра 1910. год.
у Београду.

Народној Скупштини.

Част ми је у прилогу под ·/. спровести Народној Скупштини „Предлог закона о измени у закону о $4^1/_2$% зајму од 150,000.000 динара за грађење железница и довршење преоружања од 15. децем-

бра 1909. године", заједно са мишљењем Државног Савета, с молбом на одобрење.

Министар Грађевина,
В. Н. Вуловић с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

о измени у зак. о $4^1/_2$% зајму од 150,000.000 дин. за грађење железница и довршење преоружања од 15. децембра 1909. године.

Чл. 1.

У § 5. реч „Осипаоница" заменити речима „Смедеревска пруга".

Чл. 2.

Ове измене ступају у живот, кад их Краљ потпише.

Државни Савет
Краљевине Србије
Бр. 11577.
3. децембра 1910. год.
у Београду.

Господине Министре

Државни Савет проучио је „Предлог закона о измени у закону о $4^1/_2$% зајму од 150,000.000 дин. за грађење железница и довршење преоружања од 15. децембра 1909. год.", који сте му писмом Вашим од 20. новембра 1910. год. Бр. 40.172. изволели послати на оцену и мишљење, па је нашао, да нема шта да примети противу истога.

Саопштавајући Вам ово Саветско мишљење, част ми је, Господине Министре, и овом приликом уверити Вас о мом одличном поштовању

Председник
Државног Савета,
Ђенерал,
Сава Грујић с. р.

Председник, **Андра Николић.** — Предлог се упућује секцијама.

У своје време Скупштина ће одлучити коме ће се одбору упутити овај предлог.

Прелазимо на питања.

Има реч г. Стеван Новаковић за питање на председништво.

Стеван Новаковић. — Ја сам пре неког времена упутио питање Г. Министру Грађевина и тражио сам да ми одговори зашто планови за грађење зграде за сва државна надлештва у Петровцу нису још готови у Министарству Грађевина. Зато молим г. председника да то питање стави на дневни ред да би ми Г. Министар могао одговорити.

Председник, **Андра Николић.** — Добро, г. посланиче, ја ћу питати Г. Министра кад може да одговори.

Има реч г. Стојан Рибарац за питања на Г. Министра Финансија и Г. Министра Унутрашњих Дела.

Стојан Рибарац. — Имам да упутим једно питање на Г. Министра Финансија. У „Вечерњим Новостима" од 9. овог месеца има један допис из Кисељева, то је у срезу рамском, округу пожаревачком, у коме се говори о неком шверцу председника општине кисељевачке Милана Величковића. Ја, међутим, имам извештај из Градишта, сигуран извештај, да је доцста тај Величковић ухваћен у шверцу неког петролеума, да је кажњен са неколико хиљада динара новчане казне, или са годину дана затвора; али да је се појавио један партиски утицај који врши притисак на чиновнике царинарнице градиштанске, са претњом да ће, ако би та казна била створена, сви они бити лишени службе. Има још један моменат у тој ствари, а то је, што се у Градишту верује, да је управник царинарнице са пресудом по кривини Величковића, због овога шверца, а принуђен партиским утицајем, дошао чак у Београд да тражи упутства: да ли уопште да саопштава ту пресуду Величковићу или не, да ли сме да је изврши или не. Ја знам да у нас има партије која црпе главни извор своје снаге из неодговорности својих чланова; али ипак мислим да се не сме допустити овако скандалозно изигравање закона и оштећавање државних интереса. И због тога молим да се Г. Министру достави ово моје питање: да ли му је познат овај случај, је ли вољан да у уђе како треба у испитивање ове појаве и је ли готов да нареди да се према Величковићу примени закон?

Имам једно питање и на Г. Заступника Министра Унутрашњих Дела. Радикали су на последњим општинским изборима изгубили општину чешњевобарску, у срезу рамском. Од предходника кметова остало је наследницима њиховим, који су сада на управи општинској, између осталога и 5.000 дин. непокупљеног школског прореза. За ову годину прирез је био разрезан у 1000 динара, али како учитеља није било скоро две године, како се има захвалити само ревности садашње управе општинске да се до учитеља дође, и иако је учитељ по њеноме заузимању дошао, они су, чим је школа поново отворена, скупили за 20 дана 400 динара од 1000 динара, колико је разрезано за ову годину. Али капетан сремски, који је узгред буди речено зет г. Пашићу, казнио је ове кметове зато што нису покупили и онај дуговани прирез од 5000 дин., који претходна радикална општинска управа није била покупила. При свему томе што су ти кметови од 13.000 дин. разрезане државне порезе за ову год. покупили све, сем само 1.500 динара. И у резолуцији коју је самостална радикална странка донела сад на својој годишњој скупштини, и у манифесту г. Пашића који је упутио Врањанцима, налази се потврда онога што ми годинама стално и непрестано тврдимо, а то је потврда неједнакости примене закона. Ево још једног случаја који сам сад изнео и који то потврђује. Ја молим Г. Министра да изиђе ову ствар и да учини све што треба да се према оним кметовима у Чешњевој Бари врши закон онако као и према сваком другом. И да додам, ја знам да у срезу пожаревачком има два-три председника општине из групе старијих радикала који готово никако и не купе порезу, али да нема власти која сме да им на што каже.

Председник, **Андра Николић.** — Г. Агатоновић има питање на Г. Министра Унутрашњих Дела. *(Рад. Агатоновић:* Г. Министар је отишао, и ја ћу му то питање упутити сутра).

Г. Милош Милојевић има питање на Г. Министра Унутрашњих Дела.

Милош Милојевић. — Ја бих претходно молио да Г. Министар дође овде, јер бих имао да му предам један врло важан документ.

Председник, **Андра Николић.** — Г. Министар није овде. Изволите упутити питање а документат му можете и доцније предати.

Милош Милојевић. — Кметови у општини жупањевачкој, среза доњачког, одредили су за 20. овога месеца продају једног општинског земљишта, од два хектара величине, које је обрасло леном растовом гором, звано у „Ливадичкој Коси", *за чије отуђење потребан је пристанак и Министра Народне Привреде.*

Ту продају, у колико сам извештен, одобрио је збор са 42 гласача, мада ово село има 206 правних гласача и мада је против радње тога збора, противу продаје тога земљишта потписало протест, који је ево у мојим рукама, 104 правних гласача. Ја сам овај акт, тај протест сто-четворице грађана, имао да предам сад лично Г. Министру и да га замолим да, као прву своју радњу по овој ствари, учини то, да задржи одређену продају, која ће бити, као што рекох, 20. ов. м. Како он није овде, ја му упућујем ово питање и питам га: је ли вољан да то још данас или сутра учини и да о томе обавести Скупштину? У колико сам ја извештен, та се продаја врши без икакве стварне потребе и на штету самога села, јер је то земљиште, које има да се прода, а и само село Жупањевац, на таквом месту да, кад се оно оголи, цело ће село бити оштећено поплавама. Општински суд, односно садањи његови кметови уместо да откупљују околна земљишта од приватних људи, па да огољена земљишта полако пошумљавају, они хоће и ово земљиште, које је већ пошумљено, да продаду, па да га приватни уживаоци потпуно униште и да тиме униште и цело село.

Ствар није од тако мале важности, и зато бих ја молио Г. Министра да овоме акту, који ћу му још данас предати, поклони мало више пажње и да задржи одређену продају, тим пре, што то захтевају многобројни виђени домаћини и грађани, међу којима је и свештеник њихов, и *што ми изгледа, да је суд општински обманувао Државни Савет, кад је тражио одобрење за ову продају, да ово земљиште није под гором, називајући га: „Једна сеоска парцела у Ливадичкој коси", те Држ. Савет није тражио за ову продају претходно одобрење Министарства Привреде, док у огласу продаје стоји: „Забран са крупном и ситном травом".*

Узгред хоћу да кажем, да се ова продаја врши, тобож, да се подигне нека зграда за село на плацу цркве жупањевачке. Ово је земљиште искључива својина цркве жупањевачке и свештеник је противан томе грађењу, али власт је власт и она хоће на силу да направи на плацу цркве жупањевачке своју зграду. Ово питање треба да се достави и Г. Министру Просвете и Црквених Послова, те да и он са своје стране учини шта треба, да сељани не одузму то црквено земљиште.

Молим да се ово питање достави надлежним Министрима још данас, јер је важно и хитно по интересе једног целог села.

Председник, **Андра Николић.** — Изволите чути писмена питања, која су упућена Г. Г. Министрима.

Секретар, **Благоје Илић** прочита питање посланика Андре Цветковића на Г. Министра Војног, које гласи:

ПИТАЊЕ

Господину Министру Војном

На V састанку Народне Скупштине, 13. октобра тек. године, упутио сам питање Господину Министру Војном, а које је скинуто с дневног реда на XLVII састанку, 13. децембра ове године, због тога што, спречен званичним послом као скупштински благајник, тога дана нисам био у седници.

Поново упућујем питање Г. Министру и молим да ми одговори.

Теофило Јовановић, земљ. из Надрља, ср. левачког, окр. моравског, поднео је жалбу на рекрутовање свога сина Петрашина још пре године дана са ових разлога:

а.) Што је Теофило служио пун рок од 2 године у артиљерији;

б.) Што је његов задружни брат Милан служио 2 године у пешадији, и онда сину Теофилову, Петрашину, као трећем по реду, припада 6 месеци. Али Теофило је изгубио исправу и услед тога му није признато служење пунога рока.

На његово тражење Министарство Војно му је дало уверење, ФАБр. 3514. од 22. априла 1910. године, из кога се види, да је Теофило уписан у 5. батерију II артиљ. пука, али се не види када је изашао из кадра.

Услед овога недостатка, Теофилу су три његова друга — војника са служењем пуних рокова у артиљерији, издали уверење, потврђено начелником среза левачког, од 18. маја 1910. године, Бр. 6690., да је он доиста служио пун рок у артиљерији за време од 23.-II-1882. год. до 22.-II-1884 године.

Међутим, код XI пук. окр. команде по књигама стоји: да је служио 5 месеци у пешадији и да је рођен 1862. год.

Из навода пак рођених манастира Каленића, који се налази у овоме предмету, види се да је Теофило рођен 1861. године, из чега излази да су подаци неверни, који су у команди прибављени.

У прилог доказа да је Теофило служио пун рок у артиљерији, иде и то: што је он ступио у артиљерију 1882. године, када по ондашњем закону није било спраћених рокова, те је морао пун рок одслужити, као и то, што је се он и по јединачним списковима у XI окр. команди до преласка у последњу одбрану, а то је до 1905. год., водио као обвезник — артиљерац а не пешак; а у артиљерији може неко бити обвезник само по одслужењу пуног рока.

И поред ових и оваких података, Г. Министар је Теофила одбио од тражења: да му се сину Петрашину рок служења скрати.

Налазим, да је према Теофилу учињена неправда и зато питам Г. Министра и молим да ми одговори:

1). Је ли му познато да су књиге у XI окруж. команди нетачне?

2). Мисли ли Г. Министар наредити да се одмах изнађу прави податци за Теофила по књигама, на основу којих је он био артиљерац до 1905. године, из којих би се могло изнаћи право стање?

3). Пошто је утврђено да су податци по годинама рођења неверно уписани, је ли вољан Г. Министар учинити шта треба, те да се Теофилу признају податци које је поднео уз жалбу и добије праведнога задовољења?

Ово се може учинити и сазнавањем у који су пук артиљериски комбиноване 5. батерија II пука у Зајечару и 1. батерија II пука у Јагодини, из које је Теофило по одслужењу отишао и ту се податци морају знаћи.

16. децембра 1910. год.

Београд. Питач,

Андра Цветковић,

народ. посланик.

Секретар, **Рад. Филиповић** прочита питање посланика Благоја Антића на Министра Правде и Министра Унутрашњих Дела, о неузимању у поступак тужбе Животе Младеновића из Шетоња, која гласи:

ПИТАЊЕ

на Господу Министре: Правде и Унутрашњих Дела

Живота Младеновић-Радисављевић, из Шетоња, среза млавског, — 4. новембра 1909. год. поднео је петроначком првостепеном суду кривичну тужбу против бивших часника општине шетоњске, због издавања лажног уверења за потврду тапије Лазару Младеновићу из Шетоња, — и да је уз ту тужбу поднео и лажно уверење и друго ново уверење, којим се тврди: да он и његов брат Лазар немају довољно земље за продају. Па да по тој тужби до данас још нико од криваца није узет на одговор. А знам да је по овој тужби урађено само то, да је иследни судија одмах послао акта начелнику среза млавског да утврди: које је уверење лажно да ли прво или друго, па да по том поново врати акта иследном судији, — али да сресни начелник није по том предмету ништа до данас предузео ни урадио.

Стога питам Г. Министре Правде и Унутрашњих Дела и молим их да ми изволе на ово питање одговорити:

1. Шта је могао бити узрок, те по тужби горе-именованог Животе још нико до данас од оптужених није узет на одговор, ни суду на осуду предат?

2. Да ли су Г. Министри вољни, да сада наредe петроначком првостепеном суду и начелнику среза млавског да ово ураде?

15. децембра 1910. год.

Београд. Питач,

Благоје Илић,

народни посланик.

Секретар, **Рад. Филиповић** прочита питање Петра Станковића на Г. Министра Финансија, које гласи:

ПИТАЊЕ

на Господина Министра Финансија

Роба која је долазила са стране појединим грађанима у запечаћеним пакетима, до скора је царињена при оним царинарницама и поштама где је она и отправљана, а од онога доба, од како је установљено у Београду при царинарници београдској поштанско одељење, од тада се сва ова роба царини овде у Београду, те услед тога дешава се, да атресанти оних пошиљака или их добију много доцније него што су им оне потребне биле; или их добијају тек онда када се оне потпуно искваре, јер међу овим пошиљкама има их много које су за кратко време изложене трулежу и кварењу.

Питам Г. Министра:

1. Је ли му ово познато?

2. Хоће ли Г. Министар наредити да се у будуће ови пакети царине на оним поштама и царинарницама на које су и отправљени?

16. децембра 1910. год.

Београд.

Народни посланик,

Петар Станковић с. р.

Председник, **Андра Николић.** — Прочитана питања упутиће се надлежној Господи Министрима.

Сад прелазимо на дневни ред. Прва је тачка дневнога реда: друго читање законског предлога о дванаестинама.

Не видим овде господина известиоца. Молим да га г. секретар замени. Прелазимо одмах на специјални претрес. Изволите чути г. заступника известиочевог.

Заступник известиоца, секретар, **Благоје Илић** чита чл. 1., како је примљен на првом читању. (В. сст. XLVI))

Председник, **Андра Николић.** — Нико се не јавља за реч. Прима ли Скупштина прочитани члан? (Прима).

Објављујем да је примљен.

Заступник известиоца, секретар, **Благоје М. Илић** прочита чл. 2., како је примљен на првом читању (В. сст. XLVI).

Председник, **Андра Николић.** — Прима ли Скупштина члан 2.? (Прима).

Објављујем да је примљен.

Овим је примљен цео овај законски предлог. Стога ћемо приступити решавању о његовом коначном усвајању.

Ко од господе посланика усваја овај законски предлог изволиће одговарати *за*, у противном случају одговориће *против*.

Молим господина секретара да прозива, а г. г. посланике да се на прозивку гласно одазивају.

Настаје гласање.

Секретар, **Благоје М. Илић** прозива посланике да гласају: и они гласали су овако:

Гласали су **за:**

Алекса Ратарац, Алекса Трајковић, Андра Николић, Анта Радосављевић, Антоније Мутаповић, Атанасије Продановић, Аритон Марковић, Благоје Антић, Благоје М. Илић, Богдан Ј. Јанковић, Божидар Ц. Јеличић, Васа М. Гавровић, Вељa Ву-

кићевић, Влад. Радић, Гаја Милорадовић, Димитрије Илићановић, Д-р Драгољуб Аранђеловић, Драгољуб Божиновић, Драгољуб Јоксимовић, Д-р Драгољуб М. Павловић, Драгутин Д. Пећић, Драгутин Рашић, Ђока Марковић, Ђока С. Стојковић, Ђорђе Благојевић, Ђорђе Рајичић, Ивко Ивковић, Д-р Илија Коловић, Илија П. Михаиловић, Јаков П. Чорбић, Јаша М. Продановић, Јевта Вељковић, Јован М. Васић, Јован П. Јовановић, Јован С. Јовановић, Јован Ђ. Татић, Јосиф Ст. Јањушевић, Коста Станковић, Коста Л. Тимотијевић, Љубомир Марковић, Максим Л. Сретеновић, Маринко Марковић, Маринко Станојевић, Марко Н. Трифковић, Мелентије Божовић, Мика Даниловић, прота Милан Ђурић, Миле Петровић, Милија Богојевић, Милинко Петровић, Милисав Ж. Чолић, Милован Т. Недић, Милосав Ђ. Радојковић, Милош Рајић, Милош Савчић, Милош Ф. Ћосић, Милун Лукић, Милун Малићанин, Милутин Драговић, Мита Исаковић, Михаило Јовановић, Михаило Минић, Михаило Пејић, Михаило Ранковић, Михаило Р. Радивојевић, Михаило Срећковић, Михаило М. Чолић, Никола Живковић, Никола П. Пашић, Никола Т. Узуновић, Никола Цакић, Павле Ружић, Паун Ђорђевић, Пејча Цветановић, Петар Васић, Петар Дидић, Петар Мишић, Радисав М. Митровић, Радомир Т. Филиповић, Раша Нинић, Сава Раденковић, Светозар Богдановић, Светозар К. Поповић, Сима Златичанин, Сотир Балтезовић, Сотир Б. Илић, Станча Виденовић, Стеван А. Јанковић, Стеван Новаковић, Стојан М. Протић и Чеда А. Радовић.

Свега 91.

Гласали су против:

Боривоје Поповић, Драгиш П. Самуровић, Живојин Перић, Јован С. Стојковић, Коста Ризнић, Милош Милојевић, Петар Станковић, Рад. Агатоновић, Сима Д. Катић, Стојан Новаковић, Д-р Тома О. Милић, Триша Кацлеровић.

Свега 12.

Нису гласали:

Алекса Жујовић, Андра Ђорђевић, Андра Ј. Цветковић, Будимир П. Самуровић, Вита Радовановић, Војин Кирковић, Д-р Војислав Ст. Вељковић, Д-р Војислав Д. Маринковић, Добросав Петровић, Драгомир Радуловић, Драгутин Т. Васић, Ђорђе Петровић, Живојин Рафаиловић, Живојин Хаџић, Илија Илић, Јован М. Жујовић, Јован Ж. Јотић, Јосиф Бојиновић, Јоца П. Јовановић, Јоца М. Селић, Коста Борисављевић, Коста Стојановић, Д-р Лаза Пачу, Љубомир Ђерасимовић, Љубомир Ђорђевић, Љубомир Јовановић, Љубомир Стојановић, Милан Марјановић, Милан И. Марковић, Милан Петковић, Милија Батинић, Милован Лазаревић, Милорад Драшковић, Милорад Павловић, Милош Трифуновић, Милутин Станојевић, Михаило Ђорђевић, Михаило Косовљанин, Михаило А. Поповић, Михаило Стојаковић, Михаило Шкорић, Настас Н. Петровић, Никодије С. Милетић, Никола Казимировић, Павле Д. Маринковић, Пера Велимировић, Сава Богојевић, Светозар Стојадиновић, Светолик Михаиловић, Сима К. Радовановић, Сретен В. Кујић, Станко Петровић, Д-р Станојло Вукчевић, Стојан Д. Рибарац, Тодор Стојановић, Урош Брвић, Урош Локовић.

Свега 57.

После гласања.

Председник, **Андра Николић**. — Изволите чути резултат гласања.

Гласало је свега *103* посланика. „За“ је гласало *91*, а „против“ *12*. Према томе, објављујем да је законски предлог коначно усвојен.

Прелазимо на другу тачку дневнога реда: на одговор г. заступника Министра Просвете и Црквених Послова на питање г. Милана Марјановића, посланика, и другова (сант. XXXV).

Заступник Министра Просвете и Црквених Послова, Министар Народне Привреде, **Јаша Продановић**. — Народни посланици г. г. Марјановић и другови упутили су ми питање о томе: да ли сам намеран да отворим монашку школу и из којих се средстава она издржава.

На ово питање имам да одговорим, да већ постоји једна монашко-богословска и привредна школа у манастиру Раковици. У њој се спремају ђаци из богословских ствари, а тако исто и из привредних предмета. Та се школа издржава прилозима, које дају манастири, а држава не даје тој школи никакву помоћ.

Што се тиче отварања какве монашке школе, на то ја могу толико изјавити, да нити сам мислио, нити мислим отварати какву нову монашку школу.

Благоје М. Илић. — Како г. Марјановић није овде, то ћу ја као питач да кажем неколико речи о овој ствари.

Ја могу бити задовољан одговором Г. Министра; али морам у овој прилици да споменем да, збиља, наши манастири, по интелигенцији људи који њима рукују, не могу да васпитају заменике овог сталежа, који овако рукује нашим манастирима. Ја сам се потрудио да, по статистици, видим колико има наших манастира, колико чланова монашког реда живи у тим манастирима, колико прихода дају и како се ти приходи манастирски под руковођењем наших калуђера троше, и какав принос имовина наших манастира даје.

По статистици нашој од 1905. године има у Србији 54 манастира. У тим манастирима живи свега 107 калуђера, који су по чиновима овако подељени: има архимандрита 20, игумана 22, јеромонаха 54, монаха 11. Свега 107.

Манастирске имовине 1904. г. било је: у самој земљи 18.716 хектара, што пада на једног нашег калуђера по 176 хектара. Од зграда манастири имају за становање тих 107 калуђера 172 зграде. Ја бих желео да ми се покаже ма који други ред људи у нашој земљи, коме стоји овако велики број зграда на расположење за становање, као што га имају наши калуђери, јер — 107 калуђера живи у 172 зграде.

Калуђери наши, сем тога, имају 25 механа, 9 дућана, једну пекарницу, 7 амбара, 7 кошева, 34 других зграда, 7 стружница, 5 ваљавица и 70 млинова са 125 витлова. (*Чује се*: А колико имају куварица?)

Господа питају колико имају куварица; то у статистици не стоји, те нисам могао да се користим; али свакако има и њих колико и манастира, ако не и више.

Вредност манастирске имовине у 1905. години износила је 8,005.294 динара и, господо, оволика имовина манастирска којом рукују наши калуђери, а којом ће руковати и они који се сад спремају у Раковици као њихови наследници, толика имовина доноси само оволики приход: 183·459 динара, дакле чист приход имовине од 8,005.294 динара јесте 8.881 динара, а тај приход чини тек десети део једног процента!

Ако би, господо, узели да се ма како нерационално експлоатише манастирска имовина, свакако експлоатисање манастирске имовине, која је у много више случајева много боља него наших грађана, требало би да даје бар 5% чистог прихода, а 5% чистог прихода од осам милиона динара, то би представљало од прилике 400.000 динара годишње.

Ја бих желео да настане у нашој земљи време када ће на министарској столици седети енергичан Министар Просвете (*Чује се:* А не као овај). Он је довољно енергичан; али своју енергију дели на два ресора, те тако не може да стигне.

Ја бих желео да на столици српског Министра Просвете седи човек, који ће успети да донесе закон, да се ова манастирска имовина одузме од управе наших калуђера и да се употреби на стварање пољопривредних, занатлиских и индустриских школа. Дакле, ја бих желео да се уопште у нашој Србији престане са одушевљењима за калуђерски ред, који је у своје време могао и чинити извесне услуге хришћанској цркви; али који је у данашње доба постао потпуно један анахронизам са којим треба што пре чистити. Мило ми је што то државу ништа не кошта; али требало би да ни манастире ништа не кошта; јер приходи од манастира треба да се употребе на много племенитије ствари, а не на храњење оних тако да кажем, бадавџија, који су спахије по нашим манастирима.

Председник, **Андра Николић**. — Има реч Г. Министар Просвете.

Министар Привреде и Заступник Министра Просвете и Цркв. Послова, **Јаша М. Продановић**. — Господин посланик почео је са једном ситницом ствари конкретном, реалном, па је прешао на једну крупну реформу у погледу на цркву и државу. Овом питању, које је он сад покренуо, није овде место, а осем тога ја сматрам да у ово питање не можемо улазити без дубоке студије с погледом на положај у коме се сад налази српски народ. Ја не мислим да је енергија у томе да се руше постојеће установе без обзира на последице тога рушења.

Председник, **Андра Николић**. — На реду је одговор Г. Министра Просвете на питање г. Благоја Илића о завештању Вићентија Коловића б. из Алексинца. (Сает. XXXV).

Има реч Г. Министар Просвете.

Министар Народне Привреде и Заступник Министра Просвете и Цркв. Послова, **Јаша Продановић**. — Г. Благоје Илић упутио је на мене питање поводом завештања Вићентија Коловића из Алексинца, који је завештао све своје имање — једну већу и једну мању кућу — алексиначкој гимназији, и питао ме: по коме праву држава прима приходе од тога имања и меће их у један фонд, а не даје их на употребу алексиначкој гимназији?

Ствар стоји овако: покојни Вићентије Коловић написао је тестаменат 10. марта 1888. г. и тај је тестаменат 4. маја 1890. године признат од стране суда и постао је извршан. По том тестаменту покојни Коловић оставио је своје имање алексиначкој гимназији, али с тим да приход од тога имања ужива његова жена док је жива. Његова жена живела је до 1. фебруара 1905. год., када је умрла и тада је тим приходом руковао управни одбор приватне алексиначке гимназије и трошио је приход са тога имања и потрошио је до 1. марта 1908. године 1188·40 дин. на издржавање гимназије. После тога, Министарство Просвете, односно задужбински одбор, све је приходе од тога имања узимао за државу и стављао у Управу Фондова. То је учињено стога, што управа алексиначке гимназије није могла да да подробан извештај на што је утрошила ову суму новаца, јер је тестатор наредио да се приход са тога имања може искључиво утрошити на помагање сиромашних ученика а не на друге потребе гимназиске. Како управа гимназиска није нам дала тачан извештај: је ли приход тај трошен само на издржавање сиромашних ученика, да би се могли контролисати рачуни, је ли извршена тачно воља завештаочева, то Министарство није могло допустити да приходима завештаочевим рукује управа алексиначке гимназије.

Ако управа гимназиска каже тачно колико је до сада новаца утрошено и на које ђаке, и ако се докаже и утврди, да је заиста утрошено на оно, на шта је завешталац наменио, и ако се у будуће тако чини, ја немам ништа против тога, да се овај новац издаје алексиначкој приватној гимназији на оно на што треба да се даје и на шта је завешталац мислио. Али, док ми управа гимназиски не да податке да је заиста испунила вољу завештаочеву, дотле Министарство не може тај новац да да њој, јер Министарство рукује свима задужбинама и мора да се стара, да свака задужбина оде тамо на шта је упућена. Ако се приход задужбина не употреби на оно на шта је намењено, Министарство је дужно то да спречи, јер је то против воље завештаоца. Ако алексиначка гимназија пошље извештај којим се утврђује да ће у будуће употребљавати приход од ове задужбине на издржавање сиромашних ђака, а не на куповање намештаја и друге потребе, онда ћу ја предузети шта треба да јој се новац стави на расположење.

Благоје М. Илић. — Ево једне згодне прилике да се у Скупштини поведе реч о томе: како се једном месту које даје услове, да у њему могу навесне установе добро напредовати, држава чини пакости одузимајући му те установе. Алексинац је те зле судбине да стално губи и није чудо што је у последње време постао једно калдрмисано село. Алексинац је имао у своје време начелство, и изгубио га је, Алексинац је имао нижу гимназију. Држава је ту гимназију, поред других гимназија, које су укинуте у другим местима, укинула 1996. год. А да је држава учинила пакост томе месту, што му је одузела гимназију тим за-

коном, налазећи да Алексинац не треба да има нижу гимназију, што нема довољно деце да је попуњују, ја ћу само навести ове податке. Алексинац, од када му је држава одузела државну гимназију, захваљујући доброти појединих својих добрих људи, који су водили рачуна о томе да им деца не остану непросвећена, добио је приватну гимназију и она, хвала Богу и пожртвовању родитеља, који шаљу своју децу у ту гимназију, већ 15 година постоји; сведок је то, што у Алексиначкој гимназији за ових 15 год. није било случаја ни у једној школској години да је било ученика мање од 150.

Док, господо, извештаји појединих државних гимназија, на које држава троши приличне суме, тврде да има гимназија, које држава издржава, у којим гимназијама има испод 100 ученика. Ја ћу, карактеристике ради, да наведем статистику алексиначке приватне гимназије за ову школску годину. У овој школској години у алексиначкој приватној гимназији има у I разр. 85 ученика, у II раз. 50 ученика, у III раз. 65 ученика, у IV раз. 40 ученика а у V раз. 11 ученика, што износи свега 251 ученик. (*Ат. Продановић*: То је по списку). Господин Продановић добацује: то је по списку. Ја могу да га уверим да није само по списку 251 ученик; скоро исти број који се уписао долази у школу, сем оних који су болесни. Господо, па кад држава одузима једном месту установу, за коју сам живот даје доказа да треба да постоји, она треба тој установи да остави оно што су јој добри људи легатом својим завештали.

Г. Министар каже: на основу неког закона који је донет доцније, закона о задужбинама, држава је узела у своје руке да рукује свима задужбинама.

Господо, ја верујем, да је покојни Вићентије Коловић знао, да ће држава на тако самовласан начин, ја велим самовласан начин и ја ћу то доказати, да све легате пограби у своје руке, да би легатор оставио тестаментом за руководоце овог легата алексиначке гимназије, која је у времену кад је писан тестамент била државна гимназија, не управу школску, у којој су чиновници, већ једног човека или један одбор од неколико лица, из чијих руку држава не би могла тако лако легат да одузме. А овако у управи алексиначке гимназије, и ако је као приватна гимназија у приватним рукама, прву реч воде наставници који су државни чиновници. Дође наредба из Министарства Просвете и они, као државни чиновници, веле: мора да се поштује наредба Министрова и шаљу приходе од легата, који је намењен, како пише тестамент, само за алексиначку гимназију. У тестаменту се каже: „После смрти моје жене, ову кућу са зградама и плацем остављам овдашњој гимназији, те да се сиромашним ђацима у образовању помогне. Овим имањем руковаће управа овд. гимназије под надзором Министра Просвете, коме ће и рачуне полагати".

Г. Министар каже: управа није полагала рачуне. Управа је могла да се огреши о дужност, али је Г. Министар, и по правилима која је прописао за ту приватну гимназију, а која су правила закон на њу, био дужан да пагна управу алексиначке гимназије да испуњава дужности по тестаменту а не да се заклања за невршење дужности управе, те да гимназију лиши и тога прихода од кога би се без сумње бар 6 сиромашних ученика могло годишње школовати.

Г. Министар Привреде од скора врши дужност Министра Просвете и стога му није позната једна ствар, баш кад је реч о раду управе те гимназије. Господо, и преко јавности ове последње године, а и од стране појединих људи, упућене су писмене представке Министру Просвете које износе како, збиља, управа алексиначке гимназије, односно управни одбор који се брине о материјалној страни ове школе, не испуњава дужности које је дужан да испуњава по правилима које је Министарство за ту гимназију прописало 2. децембра 1896. год. ПБр. 19711.

Тако, у колико се ја сећам тих правила, у тим правилима је прописано: да на крају сваке школске године управни одбор мора да држи збор, односно редовну Скупштину чланова оне гимназије, а чланови те гимназије, то су родитељи или старатељи чија се деца тамо школују, и да на тој Скупштини полажу рачун о свом раду. Десило се, господо, да управа приватне алексиначке гимназије за три године није сазивала те Скупштине, нити је полагала коме рачуна. И јесенас, кад се повела реч међу родитељима који школују децу у тој гимназији, кад се тражило да се једна управа у својим пословима креће у границама дужности, које јој прописују правила, јесенас је после три године сазвана Скупштина, јесенас је претресан рад управе те алексиначке гимназије.

И ја молим Г. Министра, а то му је и дужност: да по правилима, која је Министарство Просвете прописало, пагна управу алексиначке гимназије да врши тачно своју дужност на коју се обавезала, и кад буде вршила своју дужност, она ће сваке године и слати рачун о приходима са овога легата, на што их је трошила: да ли их је Управа трошила на оно на што их је завештилац одредио, на потпомагање у образовању сиромашних ђака.

Министар има толико власти, и ја га молим да од те власти учини употребу што пре, јер је грех да се завештање једног човека, који није оставио држави него сиротној деци тог места, да се то завештање одузме од оних којима је намењено и да се држи тамо бесплатно у једној каси која је много већа, и која, да је среће, требала би бар и из својих средстава, као државна каса, да потпомогне једну приватну установу, која је за 15 година свога живота и сувише много доказала да јој има места у Алексинцу.

Заступник Мин. Просвете и Црквених Послова, **Јаша Продановић.** — Господин питач потврдио је моје гледиште: да управа није положила рачуне о утрошку новца до 1908. године. Она каже да је трошила, али не каже да је трошила на сиромашне ђаке, а то је цело завештање. Кад управа поднесе те рачуне, и кад дâ изјаву да ће и даље трошити на оно на шта је намењено, даће јој се; а ако не буде радила тако, биће узета на одговор.

Благоје Илић. — Ја бих молио Г. Министра да у смислу ове изјаве, коју је дао сад пред Нар. Скупштином, уђути један акт управи алексиначке

гимназије, да скрене пажњу, да треба по тестаменту да испуни дужност, да положи рачуне и да ће одмах дати приход са тог имања Управи на руковање. Ја га молим због тога, пако би се ми, који смо чланови алексиначке гимназије, разрачунали са управом, која неће да испуњава дужност коју по тестаменту треба испуњавати, јер се они правдају: држава је јача, она нам је то одузела и нема пута и начина да то вратимо.

Председник, **Андра Николић.** — На реду је одговор Г. Министра Просвете на питање г. Свет. Поповића и другова. (Сант. XLI).

Заступник Министра Просвете, Министар Народне Привреде, **Јаша Продановић.** — Народни посланик г. Поповић и другови упутили су питање односно измене закона о средњим школама, поглавито о измени чл. који ограничава број гимназија. Они ме питају: мислим ли још у овом сазиву водосити поменути пројекат на решавање.

На оно питање не би требало да одговорим, јер се таква питања не постављају у Скупштини, али ћу ипак да одговорим.

Била је једна комисија, која је радила пројекат закона о средњим школама и учинила извесне измене у том закону. Заступајући Министра Просвете ја се нисам хтео да упуштам у крупнија питања, јер нећу да тиме предупредим рад онога који ће на место мене доћи за Министра Просвете. Ја тамо вршим обичне текуће послове, вршим постављења по школама и проучавам са личностима, у које имам поверење, све законе просветне. Крупнија питања нећу вршити као заступник Министра Просвете, него их остављам ономе који после мене буде сталан Министар.

Међутим, овај чл. 4. може да изазове врло велику дебату; јер то није тако проста ствар, као што изгледа на први поглед. Ни онај, који је стварао тај члан, није хтео да оштети поједине вароши, говорећи: не дам вам гимназију, нећете је добити, јер се нисте владали како треба. Не. Ја знам да је питање о смањивању броја гимназија у варошима у корист стручних привредних, занатлиских, земљорадничких, трговачких и индустриских школа, — крупно питање, које занима данас меродавне просветне кругове у целом свету. Питање о томе: да ли треба стварати наставу чисто чиновничку и само за просвећивање духа, без обзира на реалне потребе друштва, на оно што друштвени живот тражи, или треба стварати што више школа које покрећу развиће живота, — тако је крупно питање, да се ни један заступник Г. Министра, за време кад ту дужност врши, не треба у њега да упушта.

Према томе, ја такво питање нећу решавати; а ако бих остао Министар Просвете, ја бих питање проучио и одлучио бих се или за то да се подижу нове гимназије, или да се у тим местима, где нема гимназија, стварају друге стручне школе. За сада ја нећу говорити своје мишљење, а ја сам своје мишљење о томе изнео пре две године, када сам упутио интерпелацију на тадањег Министра Просвете, г. Андру Николића. Ја сматрам, међутим, да је потребно да ми имамо што више тих стручних занатлиских, трговачких, индустриских и земљорадничких школа, јер има деце, која знају разноврсне научне чињенице, али немају потребног практичног знања за савремени живот. Да ли се и једна и друга врста школа могу заједно увести, то је крупно питање и то питање оставићу, као што кажем, да га доцније реши онај који дође после мене, или ја, ако останем сталан Министар Просвете.

Председник, **Андра Николић.** — Има реч г. Светозар Поповић.

Светозар К. Поповић. — Ја разумем мишљење Г. Министра: да је чл. 4. донесен ради тога да се подигне што више стручних школа у нашој земљи. Али, ви видите да то не може да се изведе; а да је журна и потребна измена чл. 4., види се из малопређашњег говора г. Благоја Илића. Он је навео: да у једној приватној гимназији у Алексинцу има око 200 и неколико ђака. Колико тек још има гимназија са 6 разреда, у којима има више ђака него у гимназијама са 8 разреда, и због тога би требало гимназије подизати тамо где се појави потреба. Ја се за ову ствар интересујем, зато што сам из Ваљева, које има најмодернију школу у земљи, снабдевену свим могућим потребама, где има око 350 ђака у 6 разреда гимназије, а које је још уз то и дивизиско место са, отприлике, 250 официра. Сем овога, има и других вароши где у 6 разреда гимназија нема толико ђака колико их има у Ваљеву, или у ком другом месту са 4 разреда гимназије. То је мене руководило да поднесем питање на Г. Министра: хоће ли да изнесе измену чл. 4., а кад већ Г. Министар то неће да уради, ја ћу се постарати да сам са друговима поднесем предлог о измени тога члана.

Председник, **Андра Николић.** — На реду је одговор Г. Министра Просвете на питање г. Мих. Јовановића — о штампању регистра становништва.

Заступник Министра Просвете, Министар Народне Привреде, **Јаша Продановић.** — Народни посланик г. Михаило Јовановић упутио је на мене питање, које се тиче штампања Регистра становништва, и питао ме је: зашто сам допустио да те Регистре штампа само Државна Штампарија, а забранио да их штампају поједници и приватна удружења, — на је своје питање засновао на извесним допустима, који су у 1905. години учињени и према којима те Регистре могу штампати и приватна лица и корпорације. Заиста, има од стране Министра Унутрашњих Дела допуст за ту годину да могу те регистре штампати и поједници, и то су неки и радили. Ја не знам побуде које су ондашњег Министра Унутрашњих Дела руководиле да то одобри. По свој прилици, биће да Државна Штампарија није могла на време да сврши ту ствар.

Онда Државна Штампарија није стизала да много државне ствари уради на време, — а радила је приватне чак и на пересију. Извесно је, дакле, да се није могло штампати у Државној Штампарији, а морало се штампати, па се зато и допустило штампање и приватним. Међутим, сад тако не стоји ствар. Ове године Државна Штампарија може да штампа све државне ствари. Њен нови управник начинио је од те установе једну нову модерну установу, која ће моћи да врши све државне послове, а не да их врше приватни. Одлука

моја основа се на члану 7. закона о монополисаним хартијама. Тамо у том параграфу стоји овако: „Сви обрасци и формулари, изводи црквени, сточни васоши, депозитне књиге, регистри, деловодни протоколи, прописи, прописници и вежбанке и уопште све оне штампане хартије, која се искључиво употребљавају за државну, општинску и школску службену употребу, морају се штампати у Државној Штампарији".

Такав је члан закона, а закон је старији од свих могућих расписа. Ако је једне године, због тога што није могла да сврши Државна Штампарија, извесан посао дат приватним у израду, те је закон замењен расписом, — ове године, кад не постоји та немогућност, ја нисам могао допустити да тај Регистар штампају и појединци. И зато сам ја наредио да се поступи по закону, јер сам тако морао наредити, и налазим да у моме поступку нема штете по државу а ни за појединце. Појединци су требали раније да питају могу ли штампати, и кад добију одобрење тек онда да их штампају.

Што су они улетели у посао неразмишљено то моја кривица није.

Председник, **Андра Николић.** — Има реч г. Михаило Јовановић.

Михаило Јовановић. — Ја не могу, Господине Министре, бити задовољан Вашим одговором на ово питање, зашто ћу изнети и своје разлоге.

Закон о новим државним монополима претрпео је последњу измену 1898. године, и то измену у члану 7. У то доба није ни постојао Регистар становника. Регистар, који се помиње у том члану, то је онај који се води по судовима и осталим надлештвима. Регистар становника установљен је 1905. године после свршеног пописа људства. Последњи пут извршен је попис људства 1905. године и тада је Управа Статистике установила Регистар становника, који имају да воде општински судови за свако село понаособ. Тај Регистар није могао бити монополисан већ је приватно издање, а ако се налази да мора бити монополисан, онда се мора најпре изменити закон о новим државним монополима, па тек онда да се сматра за монополисан. Да Регистар становника није монополисан, ја ћу да пустим да говори распис Министра Унутрашњих Дела, који гласи:

„Министарство Унутрашњих Дела ПБр. 12078., 24. јула 1905. г., Београд. — *Свима окружним начелствима.*

По тач. 10. чл. 95. и тач. 11. чл. 97. закона о општинама, свака је општина дужна да води списак својих становника по формулару, који прописује Министар Унутрашњих Дела, по саслушању Управе Државне Статистике. Како већина општина уопште нема списак свога становништва, а које га и имају они су непотпуни и нетачни, то сам на предлог Управе Државне Статистике, а ради правилнијег и једнообразнијег вођења ових спискова, на основу поменутих законских прописа, одлучио:

1.) Да свака општина набави у тврдим корицама повезане књиге „регистар становништва" са довољним бројем листова од издржљиве хартије велики као што је приложени „/" примерак са рубрикама истим, које се на приложеном примерку листа налазе;

2.) Ови ће се регистри водити по селима: свака ће општина имати онолико регистра, колико има и села, и свако ће село водити регистар само својих становника (ово би била олакшица и при разгруписавању или спајању села);

3.) У регистру се имају испуњавати тачно рубрике и бележити све промене, као: кад који члан умре, или се стално одсели, или се који члан роди рођењем или досељењем. Ове регистре треба уопште водити како буде накнадно прописала Управа Државне Статистике;

4.) Ови ће се регистри завести 1. јануара 1906. године према чему до тога дана општине се морају постарати да набаве регистре, како би могли преписачи одмах после свршеног општег пописа становништва у целој земљи, који ће бити крајем ове године, извршити попис становника у ове регистре; и

5.) Да општине набаве ове регистре где за сходно нађу. У саопштењу предњега препоручујем Начелству, да ово достави свима општинским судовима у своме подручју, с наређењем, да у свему по предњој мојој одлуци поступе.

О пријему ове наредбе одговорити.

Председник
Министарског Савета
Министар Унутрашњих Дела,
Љуба Стојановић с. р.

Да је овај попис веран своме оригиналу који се у актима по озоме предмету, у архиви Министарства Унутрашњих Дела налази, по наплати прописне таксе тврди.

ПБр. 22114.
25. новембра 1910. г.
Београд.

По наредби
Министра Унутр. Дела,
начелник,
Милорад Вујичић ср.

Дакле, као што видите, овај распис Г. Министра Унутрашњих Дела важно је све до 23. новембра ове године, кад је Управа Државне Статистике публиковала одлуку Г. Министра Просвете и Црквених Послова од 2. октобра ове године П.Бр. 17.058.

Ја, Г. Министре, немам ништа против тога да се регистри становништва сматрају за монопол, али сам против тога што благовремено није опозван овај распис. Јер је Г. Министар Унутрашњих Дела у 1905. години још 25. јула, дакле, још на пет месеци, пре извршена пописа, благовремено о томе известио штампаре и општине, и они су штампали благовремено регистре, јер се они не штампају сваке године, него сваке пете, кад се врши попис. Међутим, сад о томе нису благовремено извештена сва заинтересована лица, штампари и општине, да се знају према томе управљати, па, или да употребе право жалбе, или да се не излажу трошковима, који су доста велики. Ја бих могао бити задовољан вашим одговором, Г. Министре, само тако, ако дате изјаву у Народној Скупштини, да ћете своју одлуку од 2. октобра ове год. П.Бр. 17058. опозвати, и да ће те доцније унети у измене закона о новим државним монополима

одредбу, да се регистри сматрају као монопол, и онда ћемо разговарати о томе: могу ли ти регистри бити монополски артикал или не. Ако и то не може бити, онда Вас молим да у извесном року позовете сва заинтересована лица, да те штампане регистре продаду државној штампарији по цени која је већ одређена, те да се тиме избегну парнице, које би се могле, евентуално, повести против српске државе; а ја Вас уверавам: да су неизбежне и које ће испасти на штету Државе, услед оваковог Вашег рада.

Ја сам учинио своју посланичку дужност, а на Вама је сада, Госп. Министре, хоћете ли избећи вођење тих парница против српске државе, које могу бити од штете по државну касу.

Министар Народне Привреде, Заступник Министра Просвете и Црквених Послова, **Јаша Продановић.** — Госп. посланик није пажљиво прочитао чл. 7. закона о новим монополима. Тамо се каже: „сви обрасци и формулари", па набраја само ради примера: „који се употребљавају за државну, школску и општинску употребу". Речено је, дакле: „сви обрасци и формулари". Дакле, ту долазе и ови регистри. „Сви формулари", — то је тако категоричко наређење, да ја не могу одступити од тога.

Друго, из свих ових расписа види се, да је Г. Министар Унутрашњих Дела само за 1905. годину могао рећи: „допуштам да се то и то може урадити". То право дато за једну годину, не може важити за у будуће. Лепо би то било кад би један распис могао важити 20 година, код позитивног закона. Кад су појединци и корпорације хтели то да траже, она се нису требали обраћати ненадлежној власти — Министру Унутрашњих Дела — него су се требали обратити Министарству Народне Привреде и Министарству Просвете и Црквених Послова, или, ако хоћете, и Министарству Финанса, под којим стоје монополи, — а никако Министру Унутрашњих Дела. Никаква наредба Министра Унутрашњих Дела не може их заклонити од штете. Кад се нису обратили надлежној власти да им одобри и за ту годину штампање формулара, онда морају трпети штету. А ако налазе да могу добити накнаду, нека поводу парницу.

Михаило Јовановић. — Ја ћу изнети још једну нову ствар, коју нисам помињао у ономе своме питању, а која је у овоме:

Има два заинтересована лица, која су тражила од Г. Министра да повуче своју одлуку, бар за сада, пошто није благовремено о томе обавестио штампаре и општ. судове. Господин Министар је остао при своме. Али, они су, у својој молби, тражећи да Господин Министар повуче одлуку бар за сада, тражили да их о резултату извести решењем, да би могли употребити право жалбе по Уставу и закону.

Господине Министре, има више од месец дана како они нису могли добити решење. Значи, да им је осујећено право жалбе и, према томе, неминовно је вођење парнице против државе.

Ја Вас молим, Г. Министре, да поступите у смислу мога захтева, и онда ћу бити задовољан Вашим одговором.

Ово треба да урадите још и зато, што и сами признајете, да 1905. године Државна Штампарија није била у могућности штампати ове регистре, а сада да је у могућности, али о томе није благовремено обавестила дотичне штампаре и општ. судове.

Заступник Министра Просвете и Црквених Послова, **Јаша Продановић.** — Да су те жалбе предате мени, то би било до сада већ свршено. Оне су сигурно у одељењу. Ја нисам крив што ми шеф одељења не доноси ту ствар. Ја могу извидити у чему је ствар и казнити одговорно лице, али ја не могу бити крив што то до сад није свршено. Као што сам горе казао, да су они те жалбе послали мени лично, ја бих ту ствар свршио.

Председник, **Андра Николић.** — Молим да секције изаберу четири одбора, и зато дајем ¼ часа одмора. Видећете, господо, списак одбора и листе, које ће нам се ставити на расположење.

Настаје одмор.

После одмора.

Председник, **Андра Николић.** — Изволите чути како су секције изабрале одборе.

Секретар, **Благоје М. Илић.** — У одбор за оцену умесности предлога Михаила Јовановића и другова: о попису земљишта, секције су изабрале ову господу, и то:

I секција Алексу Трајковића
II „ Михаила Јовановића
III „ Милуна Малићанина
IV „ Петра Васића
V „ Саву Раденковића
VI „ Ђорђа Благојевића
VII „ Михаила Срећковића.

У одбор за проучавање предлога закона о служитељима у Краљевини Србији ушла су ова господа:

из I секције Михаило Чолић
„ II „ Никодије Милетић
„ III „ Антоније Мутаповић
„ IV „ Станча Виденовић
„ V „ Маринко Марковић
„ VI „ Коста Станковић
„ VII „ Илија Михаиловић.

У одбор за проучавање предлога Милоша Косића и другова: да се државни плац са зградама, у којима је данас смештена Скупштина, уступи Савезу Земљорадничких Задруга, ушла су ова господа:

из I секције Воја Маринковић
„ II „ Максим Сретеновић
„ III „ Јосиф Бојиновић
„ IV „ Стеван Јанковић
„ V „ Јован Татић
„ VI „ Мелентије Божовић
„ VII „ Милинко Петровић.

У одбор за проучавање предлога Маринка Станојевића и Паунa Ђорђевића, о изменама у закону о напаћурима, изабрана су ова господа:

Из I секције Никола Живковић
„ II „ Никола Цакић
„ III „ Милутин Драговић
„ IV „ Михаило Стојаковић
„ V „ Пејча Цветановић
„ VI „ Мита Исаковић
„ VII „ Илија Михаиловић.

Председник, **Андра Николић.** — Настављамо рад. На реду је одговор Г. Министра Народне

Привреде, на питање г. Милије Богојевића о кошевској храни у срезу заглавском.

Министар Народне Привреде, **Јаша Продановић.** — Народни посланик г. Милија Богојевић упутио је на мене питање ове садржине. (Прочита питање посланика г. Милије Богојевића. (Види састанак XXXII где је то питање штампано).

Ја сам по тој ствари тражио телеграфски одговор од среске власти и среска власт известила ме је да је кукуруз бран зрео, те се према томе може прикупити. Дакле, ја нисам имао разлога да обуставим то наређење економног одељења среза заглавског.

Председник, **Андра Николић.** — Има реч г. Милија Богојевић.

Милија Богојевић. — Ја сам молио Г. Министра да задржи од извршења наредбу, зато што сам чуо да је кукуруз незрео бран. Како сад Г. Министар каже, да је уверен да је кукуруз зрео бран, ја питам Господина Министра, ко ће накнадити штету која би се појавила, јер мени људи из тога среза тврде, да не смеју прибирати кошевску храну, зато што је кукуруз незрео бран.

Председник, **Андра Николић.** — Има реч Г. Министар Народне Привреде.

Министар Народне Привреде, **Јаша Продановић.** — Ако је среска власт обманула Министра, дотични чиновници могу бити кажњени и дисциплински, а могу бити предани и суду за обману претпостављене власти. Ако они буду збиља то учинили, са њима ће се поступити по закону.

Председник. **Андра Николић.** — На реду је одговор Г. Министра Народне Привреде на питање г. Петра Васића о подизању бране на моравској обали, (Сает. XXXIV).

Има реч Г. Министар Народне Привреде.

Министар Народне Привреде, **Јаша Н. Продановић.** Народни посланик г. Петар Васић учинио је на мене питање поводом насипа, који је округ смедеревски подигао на левој страни Мораве, а којим се насипом омогућава да се Морава излива у пожаревачки округ. Питао ме је: шта мислим предузети да заштитим пожаревачки округ од поплаве.

Тај насип подигнут је још пре 10 година. Онај, који је одобрио подизање тога насипа, требао је водити рачуна о томе да не треба допустити подизање насипа на једној обали, него је требало удесити да се и на једној и на другој страни истовремено подигне насип, како би се спречиле поплаве са оба стране. Међутим, кад је подигнут насип на смедеревској страни, није тражен начин да се насип подигне и са стране пожаревачког округа, те се збила вода излива у пожаревачки округ. Ово, што сам ја сад наредио, то није подизање насипа, него се насип на неким местима провалио и мора се оправити. Ја то не могу обуставити. Насип је подигнут по допусту надлежних власти — свака оправка насипа мора се допустити. Ја сам то учинио тек онда, пошто су ми показани тачни планови. Мени је само чудо: зашто пожаревачки округ за 10 година није ништа предузимао, да и своју страну обале обезбеди, те да се вода на ту страну не излива. За 10 година пожаревачки округ макар и уз помоћ државе, требао је и могао учинити штогод да се обезбеди и његова обала. Овако, да ми забранимо и Смедеревцима да поправе свој насип, то би било чинити две штете. Ја то, као Министар, не могу и не смем да учиним.

Петар Васић. — Ја мислим да је и Министарство Привреде погрешило што је одобрило да се поново ови прекинути насипи поправљају, а ево зашто. Кад се вода постепено разлива на све стране, нема толико штете, као кад она иде на једну страну. Округ пожаревачки не може, збиља, да подигне те насипе и да брани своју обалу, зато што је заузет другим пословима. Он подиже железнице у свом округу, са којом железницом мисли да подигне индустрију, трговину и привреду. Ја налазим да је вођење овакве привредне политике, копањем овог насипа са једне стране поред реке Мораве, на погрешном путу, и да на томе путу треба стати бар донде, док и друга страна не буде готова са пословима које сада ради, те да једновремено, паралелно, подигну насипе, тако, да се не чини штета ни једној ни другој страни.

Што се тиче смедеревског округа, од њега је похвална и лепа ствар, кад се заузима да осигура имања и животе својих становника, да осигура своју егзистенцију; али је грешка у томе, што се тај округ осигурава на штету другог округа.

Код Г. Министра Народне Привреде била је пре месец и по дана једна депутација грађана извесних општина среза пожаревачког, која је представила Г. Министру све штете, које сада трпе и које прете у будуће да, можда, сасвим униште поједина села крај десне обале моравске, а нарочито у пожаревачком срезу. Извесне општине у том крају морале би да се исељавају. Ја мислим да би Г. Министар требао да нађе пута и начина да се томе злу стане на пут. Иначе, први део одговора Г. Министра у неколико ме задовољава, али другим делом његова одговора не могу да будем задовољан.

Министар Народне Привреде, **Јаша Продановић.** — Ја се потпуно слажем са г. Васићем. Кад је прављен насип, требало га је градити у исто време са обе стране; али кад он већ постоји, ја немам права спречавати његову оправку.

Петар Васић. — Ја ћу поменути овом приликом једну ствар, да и наши закони то не допуштају. § 395. крив. законика вели овако: „Ко, да би своју баштину од поплаве воде сачувао, обезбеди тако, начини и утврди, да вода, чрез то, другоме штету чини, казниће се...“. Овај параграф, дакле, говори о томе, да се не сме одобрити осигурање једне стране на штету друге. И ја мислим, да има пута и начина да се то спречи.

Председник, **Андра Николић.** — На реду је да Г. Министар Народне Привреде одговори на питање г. Михаила Чолића: о одузимању имања сељанима села Дреновца од стране шумске комисије. Такво исто питање упутио је Г. Министру Привреде и г. Миле Петровић. (Види састанак XXXVI).

Има реч Г. Министар Привреде.

Министар Народне Привреде, **Јаша Продановић.** — Народни посланици: г. Михаило Чолић и г. Миле Петровић упутили су ми питање о оду-

зимању имања сељанима села Дреновца од стране шумске комисије.

Ја сам у свима овим стварима казао: да немам права обустављати решења шумских комисија; јер кад то прође кроз суд, то је извршно. Али ја сам свуда, у свима таквим случајевима, слао комесаре да изиђе тачно у чему је ствар. Селу Дреновцу одузета је једна утрина, која му је, по казивању сељана, неопходно потребна. Оно не може добити натраг ту утрину, јер је она доиста у државном комплексу, него може добити ту утрину у размену за друго земљиште. И ја обећавам толико, да ћу о томе поднети предлог, ако и Г. Министар Финансија на то пристане, јер је то и његова, а не само моја ствар, да се та размена изврши. Дакле, ту је могуће извршити само трампу земљишта.

Михаило М. Чолић. — Ја могу за сада бити задовољан одговором Г. Министра Народне Привреде, верујући да ће он ову ствар решити у духу правде и правичности.

Председник, **Андра Николић.** — На реду је да Г. Министар Народне Привреде одговори на питање г. Уроша Бркића: о забрани сече у општини Кладовској. (Сист XXXVII) (*Чује се:* Г. Бркић није овде). Г. Бркић није овде. Са овим је, господо, данашњи дневни ред исцрпљен. За сутрашњи дневни ред част ми је предложити Скупштини, као прву тачку: претрес одборског извештаја о законском предлогу о изменама и допунама у закону о пословном реду. Као другу тачку предлажем: претрес одборског извештаја по законском предлогу о концесији Прашкој Банци за производњу шећера. Прима ли Скупштина овај дневни ред? (Прима). Објављујем, да је предложени дневни ред примљен.

Данашњу седницу закључујем, а другу заказујем за сутра у 9 часова пре подне.

Састанак је закључен у $11^{3}/_{4}$ часа пре подне.